Окремий блок напряму фокусується на протидії тероризму, нерозповсюдженні ядерної зброї, контролі над озброєнням, а також питаннях зміни клімату, стихійних лих та надзвичайних ситуацій. Наголошується, що ці питання є не лише самостійними загрозами, а й мультиплікаторами ризиків. Документ зобов'язує держави-члени ЄС покращити координацію між цивільними та військовими структурами у сфері цивільного захисту.

3. Третій напрям – «Інвестиції» зосереджується на нагальній потребі суттєвого збільшення інвестицій у військовий потенціал та інноваційні технології. В ЄС мають здійснюватися заходи для подолання фрагментації та досягнення повної оперативної сумісності збройних сил держав-членів, а також для розбудови стійкої, конкурентоспроможної та інноваційної Європейської оборонної технологічної та промислової бази. Передбачається посилення координації оборонного планування та інтеграції безпекових оборонних ініціатив ЄС у національні оборонні стратегії.

Ключовим елементом реалізації інвестиційного напряму є цілеспрямований розвиток і масштабна модернізація стратегічних спроможностей у п'яти просторових доменах: наземному, морському, повітряному, космічному й кібернетичному. Для забезпечення технологічної переваги ЄС фокусується на розробці систем наступного покоління.

У документі акцентується на важливості досягнення технологічного суверенітету, зменшення стратегічної залежності від критично важливих технологій та ланцюгів постачання, збереження інтелектуальної власності в ЄС. Для реалізації цих завдань передбачається створення Інноваційного оборонного хабу при Європейському оборонному агентстві, а також поглиблення синергії між цивільними, космічними та військовими дослідженнями.

4. Останній напрям – «Партнерство» присвячений утвердженню ролі ЄС як глобального безпекового гравця через розбудову багаторівневої мережі міжнародних партнерств, спрямованих на захист світового порядку, заснованого на правилах. Пріоритетом визначено взаємодію з НАТО, що передбачає інтенсифікацію політичного діалогу, розширення обміну інформацією, проведення операцій з врегулювання криз, розвиток військового потенціалу та військової мобільності. Рівноцінне значення має посилення оперативної взаємодії з ООН та ОБСЄ в питаннях управління кризами і запобігання конфліктам. На макрорегіональному рівні ЄС планує формування збалансованого партнерства з Африканським Союзом, Асоціацією держав Південно-Східної Азії, Лігою арабських держав тощо.

Інший ключовий аспект співпраці ЄС фокусується на розбудові гнучких двосторонніх партнерств та практичній допомозі союзникам у підвищенні їхньої стійкості. Поряд із поглибленням стратегічного діалогу зі США, ЄС акцентує на політичній, фінансовій, гуманітарній та логістичній підтримці країн Східного партнерства (передусім України, Грузії та Молдови) задля захисту їхнього суверенітету та територіальної цілісності від російського втручання. Декларується необхідність зміцнення співпраці з Канадою, Норвегією, країнами Західних Балкан та Латинської Америки, а також звертається увага на відкритість до взаємодії з Великою Британією з питань безпеки та оборони.

Отже, ухвалення Стратегічного компаса сформувало ЄС як альянс країн, який функціонує для активного дипломатичного й силового захисту європейської цивілізації та підтримання світового порядку в умовах глобальних геополітичних суперечностей і конфліктів.

Список використаних джерел

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06?find=1&text=%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA#Text

2. A Strategic Compass For Security And Defence. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf

Кадала Віталій Віталійович, *доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки ДонДУВС, кандидат юридичних наук, доцент*

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ЯК РІЗНОВИД ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

В умовах затяжного воєнного конфлікту в Україні відбуваються трансформації не лише в різних циклах функціонування країни, а, й змінюється формат створення умов безпекового середовища життєдіяльності українського суспільства. Загострюється питання як національної безпеки, так і її складових, котрі забезпечують відповідний рівень її величини. Доволі помітне місце у складі національної безпеки займає інформаційна компонента. В умовах воєнного конфлікту в Україні класичні підходи до формування, забезпечення та зміцнення інформаційної безпеки, у більшості випадків не досягають необхідної результативності та свідчать про необхідність осучаснення існуючих способів та прийомів на базі новітніх технологій. Такий підхід сприятиме як зміцненню інформаційної безпеки, так і надасть можливість покращити рівень національної безпеки, що в умовах активних воєнних дій виступає одним з пріоритетних завдань життєдіяльності країни. Усе окреслене доводить актуальність та сучасність обраного напрямку дослідження.

Проблематичні сегменти встановлення змістовності загроз національній безпеці країни та її складових не є новим питанням, проте в колі наукової спільноти не втрачає своєї актуальності. Вітчизняні вчені доволі часто обирають предметом вивчення різні аспекти національної безпеки та її складові, викладаючи результати досліджень у форматі монографічних та дисертаційних наукових робіт. Зокрема, І. М. Доронін [1] предметом вивчення в дисертаційній роботі обрав теоретико-правове дослідження національної безпеки України в інформаційну епоху, а О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, Ю. Ю. Калиновський, Д. О. Олєйніков [2] присвятили монографічні наукові доробки тематиці філософського та організаційно-правового підґрунтя рефлексії національних інтересів України в контексті інформаційної безпеки Натомість, О. П. Дзьобань, Є. М. Мануйлов, В. А. Трофименко, О. Ю. Панфілов [3] займались вивченням світоглядних та теоретико-методологічних засад національної безпеки. У свою чергу, В. О. Торічний [4] присвятив монографічні дослідження державно-управлінському аспекту інформаційного забезпечення безпеки держави в умовах інформаційного суспільства. Не знижуючи в цілому значущість наукових доробок вітчизняних вчених, слід зазначити, що окремі питання залишаються неоднозначними та дискусійними.

В умовах активних воєнних дій гібридні загрози національній безпеці набирають особливої гостроти та впливу на сферу проникнення. Їх ключова ціль спрямована на дестабілізацію державних інституцій, руйнування критичної інфраструктури та поляризацію суспільства, а, як наслідок, негативний вплив зазнає національна безпека. Беззаперечним є той факт, що в умовах воєнних викликів загрози національній безпеці пов'язані між собою та мають комплексний характер. При цьому, у їх складі, з'являються прямі воєнні ризики для національної безпеки, котра охоплює економіку, інформаційну, екологічну і соціальну сферу, Тобто виникає питання розробки заходів націлених на мінімізацію впливу загроз, які чинять інформаційно-психологічний вплив, кібернетичні атаки, економічний тиск, диверсійну та розвідувальну діяльність.

Кожен вид загроз потребує детального дослідження, котре здатне визначити напрями їх нівелювання. Одним із основних напрямків є сфера інформаційно-психологічного впливу, який являє собою когнітивну війну. Нагадаємо, в якості понятійної категорії інформаційно-психологічні виклики представляють собою різні способи та прийоми, котрі здатні проводити маніпуляції у свідомості громадян суспільства, мають цілеспрямований та системний вплив, впроваджуються з метою зниження рівня національної безпеки через процес руйнування державних інституцій, обороноздатності країни та порушення її національних інтересів.

До складу інформаційно-психологічних викликів, які виступають різновидом загроз національній безпеці можна віднести наступні компоненти: 1) різні форми дезінформації та пропаганди, які проявляються у вкиді в соціальні мережі та поширення різних фейків, маніпуляцій, а як наслідок, відбувається підрив довіри українського суспільства до державних інституцій та військових; 2) мають місце спроби негативного впливу на громадян суспільства в контексті штучного розпалювання внутрішніх конфліктів на базі спекуляцій на мовних, релігійних чи соціальних питаннях, тобто відбувається так звана поляризація суспільства; 3) з метою завадити та зменшити фінансову та військову допомогу від зарубіжних партнерів на базі загущення різних негативних інформаційних потоків, які свідчать про дискредитацію України на міжнародній арені.

Очевидним є те, що наявність інформаційно-психологічних викликів має негативний вплив на рівень національної безпеки країни. Особливість негативного впливу простежується у таких сферах як: політична стабільність (невиконання або зрив державних управлінських рішень, наявні політичні кризи, зниження рівня легітимності органів влади на різних адміністративних рівнях); сфера обороноздатності країни (негативне ставлення до мобілізаційних заходів, зниження рівня патріотизму та падіння бойового духу осіб, котрі безпосередньо приймають участь у бойових діях, часткова деморалізація суспільства); соціальна та економічні сфери (негативні чутки щодо нездатністю країни повного виконання соціальних зобов'язань перед громадянами країни, наявність панічних настроїв у фінансових, інвестиційних, підприємницьких середовищах).

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити висновки. По-перше, інформаційно-психологічні виклики мають негативний вплив на процес забезпечення національної безпеки, знаходяться у складі її загроз. По-друге, основними формами прояву інформаційно-психологічних викликів виступають різні форми дезінформації та пропаганди, поляризація суспільства, дискримінація країни на міжнародному рівні. По-третє, до напрямків їх нівелювання необхідно віднести сприяння розвитку критичного мислення суспільства країни, активне впровадження стратегічних комунікацій та зміцнення кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. Доронін І. М. Національна безпека України в інформаційну епоху: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01; НДІ інформатики і права Нац. акад. прав. наук. Київ, 2020. 39 с.

2. Інформаційна безпека: філософське та організаційно-правове підґрунтя рефлексії національних інтересів України / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, Ю.Ю. Калиновський та ін. ; за наук. ред. О. Г. Данильяна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2024. 224 с.

3. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади : монографія / О. П. Дзьобань, Є. М. Мануйлов, В. А. Трофименко та ін. ; за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків : Право, 2025. 856 с.
4. Торічний В. О. Інформаційне забезпечення безпеки держави в умовах інформаційного суспільства: державно-управлінський аспект : монографія. Харків : НУЦЗУ, 2020. 274 с.

Калиновський Богдан Валерійович, *професор спеціальної кафедри № 1 Інституту Управління державної охорони України КНУ імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор*

ФУНКЦІЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СВІТУ

В Україні спеціалізованим державним органом охорони органів державної влади та посадових осіб є Управління державної охорони України. У своїй діяльності УДО України керується Конституцією України (ст. 17) [1], законами України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» (далі – профільний Закон) [2], «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про державну таємницю» та іншими нормативно-правовими актами. У профільному Законі викладені головні функції, завдання та повноваження УДО України, способи здійснення державної охорони, обов'язки та права військовослужбовців УДО України під час виконання завдань із забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях їх постійного та тимчасового перебування. Здійснений догматико-юридичний аналіз законодавства дає змогу виділити такі функції УДО України:

– безпекова – полягає в забезпеченні: 1) безпеки посадових осіб, визначених законом, за місцем їх перебування як на території України, так і за її межами; 2) безпеки членів сімей посадових осіб, визначених законом, які проживають разом з ними або супроводжують їх; 3) безпечної експлуатації транспортних засобів, призначених для визначених законом посадових осіб;

– охоронна – полягає у здійсненні: 1) особистої охорони осіб; 2) охорони об'єктів і підтриманні на них відповідного порядку проходу громадян, проїзду транспортних засобів, проносу і провозу речей; 3) державної охорони щодо органів державної влади України;

– адміністративна – полягає у виконавчо-владній діяльності, спрямованій на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав та свобод;

– профілактична – державна охорона здійснюється шляхом: 1) проведення профілактичних заходів з метою запобігання протиправним посяганням на посадових осіб і членів їхніх сімей та об'єкти, щодо яких здійснюється державна охорона; 2) пошуку і фіксації даних про протиправну діяльність окремих осіб або гру; 3) запобігання протиправним посяганням;

– оперативно-розшукова – полягає в попередженні, припиненні, розкритті вчинених злочинів, виявленні осіб, які їх вчинили;

– контрольна – полягає у здійсненні на підохоронних об'єктах протипожежного, санітарно-гігієнічного, екологічного, радіаційного і протиепідемічного контролю та контролю за станом технічного захисту інформації;

– антитерористична – передбачає участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом. Отримала юридичне закріплення після початку збройної агресії рф проти України у 2014 році;

– економічна – полягає в утворенні відповідно до законодавства підрозділів адміністративно-господарського характеру, оснащенні об'єктів технічними засобами охорони за рахунок коштів юридичних осіб, в користуванні яких ці об'єкти перебувають;

– навчально-наукова – полягає у здійсненні підготовки, перепідготовки та підвищенні кваліфікації військовослужбовців і працівників УДО України.

В межах теми варто акцентувати на державах НАТО, адже це обумовлено інтеграційними процесами України на повноправне членство в ЄС і НАТО. НАТО (англ. North Atlantic Treaty Organization – NATO) – Організація Північноатлантичного договору або Північноатлантичний альянс – міжнародна міжурядова організація, військово-політичний союз 32 держав Північної Америки і Європи, які прагнуть досягти мети Північноатлантичного договору, підписаного у Вашингтоні 4 квітня 1949 року.

У країнах НАТО вищих посадових осіб охороняють різні структури, тісно пов'язані із загальнодержавною системою державної безпеки. Місце підрозділу охорони у структурі державної влади залежить від багатьох чинників: форми державного правління, політичного режиму, типу державного устрою, національного й історичного досвіду держави. Розглянемо особливості назв, підпорядкування та головні функції спеціалізованих служб охорони країн-членів НАТО. Так, до першої групи держав відносимо ті, в яких підрозділ, що здійснює охорону вищих посадових осіб держави, входить до структури служби безпеки держави:

Сполучені Штати Америки – Таємна служба США (далі – USSS (англ. – United States Secret Service)). USSS США входить до складу Міністерства внутрішньої безпеки разом з відомствами та підрозділами, що завідують різними аспектами національної безпеки США. Міністерство внутрішньої